

Pesach – 5784 - nr. 157

De betekenis van vrijheid

“En G-d zei tegen Moshe : ‘Ga naar Farao en zeg tegen hem: “zo zegt G-d : ‘LAAT MIJN VOLK GAAN...’” [Exodus 7:26]

Dit is natuurlijk een van de beroemdste citaten uit de Bijbel.

Het is ook een van de meest voorkomende halve aanhalingstekens daarin.

Vers 7:26 concludeert in feite **niet** ‘laat Mijn volk gaan’, maar ‘laat Mijn volk gaan, **en zij zullen Mij dienen.**’ Dit, ook al is Pesach het feest van de vrijheid. Wat zijn wij vrij om te doen? Om God te dienen ! En zo komen we tot een heel ander begrip van vrijheid dan de visie van het moderne westerse denken.

‘Vrij’ zijn, zoals algemeen wordt begrepen, betekent dat je vrij bent om te doen wat je maar wilt. Zolang je een ander geen schade berokkent – en daarmee zijn of haar vrijheid aantast – kun je in principe doen wat je wilt. Er zijn geen grenzen, geen beperkingen.

Volgens deze visie is zelfs een fundamentele morele code – iets dat beweert te dicteren dat bepaalde gedragingen “verkeerd” zijn, ongeacht of ze iemand schade berokkenen – een belemmering voor de vrijheid. Ten goede of ten kwade: een morele code legt grenzen en beperkingen op aan een individu. Dit geeft mensen een diepgaande motivatie om morele systemen en de onderliggende Eerste Oorzaak van een moreel systeem af te wijzen. Of, zoals de wetenschapper Aldous Huxley (‘Brave New World’) in 1966 openhartig verklaarde in ‘Confessions of a Professional Free-Thinker’:

“Ik had redenen om niet te willen dat de wereld betekenis had, en als gevolg daarvan ging ik ervan uit dat de wereld geen betekenis had, en kon ik gemakkelijk bevredigende gronden vinden voor deze veronderstelling... Voor mij, zoals dat ongetwijfeld het geval was voor het grootste deel van mijn generatie was de filosofie van zinloosheid een instrument van bevrijding van een bepaald moreel systeem. Wij waren tegen de moraal omdat deze onze vrijheid aantastte.”

Als zelfs een fundamenteel moreel systeem een beperking van de vrijheid is, dan volgt hieruit onmiddellijk en logisch dat een systeem als dat van de Tora, met 613 verplichte en verboden handelingen, met talloze beperkingen en subbeperkingen op gedrag, consumptie van voedsel, seksuele activiteit – “noem maar op, het jodendom wil er controle over hebben” – is repressief, restrictief en beperkend. En dit is de visie van het jodendom die velen van ons hebben.

De Tora zelf is compromisloos. Pesach wordt ‘de tijd van onze bevrijding’ genoemd, niet ‘de tijd van het ruilen van de ene meester voor de andere’. Dit is niet “in principe gratis, maar met andere beperkingen.” Nee – de Tora noemt al deze wetten en beperkingen “vrijheid”, en heeft zelfs de brutaliteit om te beweren dat wat de wereld vrijheid noemt – beperkt is. Zoals Rabbi Yehoshua ben Levi zegt in de hoofdstukken van de Vaderen 6:2: “Er is geen vrije man zoals degene die betrokken is bij de studie van de Tora.”

In de Onafhankelijkheidsverklaring schreef Thomas Jefferson dat we rechten hebben, zoals het beroemde ‘Leven, Vrijheid en het nastreven van Geluk’. Als we dit zien als een stijging van het meest fundamentele recht (op leven), naar het ultieme waar we allemaal naar streven, als vrijheid het voor ons mogelijk moet maken om gelukkig te zijn, dan lijkt de ‘vrijheid’ van de Tora de samenleving te dienen. Degenen die een actieve, oplettende Joodse gemeenschap bezoeken, treffen geen beperkt, geketend volk aan, maar een volk waar delen, vrijgevigheid en geluk aan de orde van de dag zijn. Er was zelfs een onderzoek van de Los Angeles Times waaruit bleek dat inwoners van religieuze gemeenschappen zichzelf aanzienlijk vaker als ‘gelukkig’ omschrijven. Toch is er iets meer nodig dan een ervaringsdebat. Ongeacht de sociologische gegevens – hoe kan dit? Wat is de visie van “vrijheid” die de Tora ons geeft?

Om deze vraag te beantwoorden, moeten we beginnen met het begrijpen van mentale grenzen. Hoewel ze net zo reëel zijn als fysieke, worden ze niet zo gemakkelijk waargenomen.

In de hoofdstukken van de Vaderen 4:28 zegt rabbijn Elazar HaKappar: "jaloezie, lust en eer verwijderen een persoon van de wereld." Wat betekent dit? Eén verklaring is dat deze dingen iemands visie kleuren. In plaats van met de 'echte wereld' om te gaan, ziet hij of zij de wereld vanuit een verwrongen perspectief. En uiteraard beperkt dit onrealistische perspectief de persoon, waardoor hij of zij geen dingen kan doen die anders heel goed mogelijk en passend zouden zijn. Het slachtoffer wordt geketend, ongeacht zijn of haar zelfperceptie.

Sigmund Freud kwam dicht bij dit concept door te zeggen dat een persoon voortdurend moet strijden tegen de primaire drang naar lust en macht. Maar rabbijn Elazar HaKappar presenteert ze als voorwerpen die iemand veel gemakkelijker opzij kan zetten. Zij zijn het product van de Kwade Inclinatorie.

En wat moeten we doen met de kwade neiging? Zoals de Talmoed zegt: "sleep het naar het Huis van Studie." "Er is geen vrije man zoals degene die betrokken is bij de studie van de Tora." De studie van de Tora is de ideale "sublimatie" van die driften die iemand anders aan zijn driften en dierlijke instincten binden. Kortom, de Tora geeft een persoon perspectief. Het stelt iemand in staat afstand te nemen van het najagen van lust, macht of jaloezie en hem of haar in plaats daarvan het geluk te laten najagen.

Er is nog een andere kwestie. Wij zijn wezens van prestatie, wezens van doel. Net zoals G-d de Schepper is, worden wij van nature gedreven om goddelijke eigenschappen na te streven, en te creëren, te doen en te volbrengen.

Het zou duidelijk moeten zijn, maar toch moet gezegd worden: om iets te bereiken moet men een doel hebben. Wil prestaties betekenis hebben, dan moet het doel betekenis hebben. En als al het leven zinloos is, zullen ook alle doelen de ultieme betekenis ontberen.

Als we dit axioma aanvaarden dat prestaties echte voldoening schenken, kan Huxley, met al zijn 'vrijheid', nooit geluk bereiken. Omdat zinloosheid zijn ultieme overtuiging was, kon hij zijn prestaties niet van betekenis voorzien.

Ook dit is cruciaal voor vrijheid, want vrijheid brengt het nastreven van geluk met zich mee.

De Tora onderwijst betekenis. Het dienen van G-d doordrenkt de meest triviale handelingen met een heilig doel. Er staat dat een persoon zichzelf en de hele wereld kan perfectioneren en een pad kan uitstippelen naar die bestemming. En dit is de reden waarom de Tora kan beweren dat haar aanhangers uiteindelijk werkelijk en gelukkig vrij zijn.

Mogen we deze Pesach werkelijk vieren en erkennen wat we hebben – het instrument voor ultieme vrijheid! (R.Jacov Menken)

Hagadda inzichten

Wij zijn wat we doen

Een van de eeuwige onderwerpen die tijdens de Seder ter sprake komen, is de aard van de dialoog tussen de Wijze Zoon en zijn vader in het Hagaddah-verhaal. De Wijze Zoon vraagt zijn vader: "Wat zijn de getuigenissen, decreten en verordeningen die Hasjem, onze G-d, u heeft geboden?" Het antwoord dat hem gegeven wordt is: "Leg hem daarom de wetten van het Pesach- offer uit: dat men geen dessert mag eten na de laatste smaak van het Pesach- offer." Waarom is dit korte antwoord een passend antwoord op zijn allesomvattende vraag? Het simpele en misschien wel juiste antwoord is dat deze uitspraak "Eén maftirin achar haPessach Afikoman" de laatste Misjna is in Perek Arvé Pessachim, waarin de wetten van de Sedernacht worden besproken. Eigenlijk vertellen we hem alles – van A tot Z – uit dat Talmoedische hoofdstuk. De

wet dat men na de Afikoman niets meer mag eten , is "Z" – het laatste item in de catalogus van wetten die in het Talmoedische Tractaat over Pesach te vinden zijn.

Als we ons echter willen bezighouden met tekstverklaring (wat heel gebruikelijk is op Sederavond), zou je het als volgt kunnen interpreteren: De Wijze Zoon stelt een heel fundamentele vraag. We realiseren ons allemaal hoe fundamenteel het Exodus-verhaal is voor onze religie en voor onze historische ervaring. Toch vraagt de Wijze Zoon zich af: waarom hebben we deze overvloed aan mitsvot nodig die te maken hebben met de Exodus? Zou het niet volstaan met slechts één of twee symbolische geboden om de gebeurtenis in herinnering te brengen? Bovendien zijn er, afgezien van al de vele mitsvot die verband houden met Pesach in het algemeen en de Sedernacht in het bijzonder, nog enkele tientallen mitsvot die de Tora identificeert als "zecher l'Jitsias Mitsrajim" [ter herdenking van de uittocht uit Egypte].

De mitsva van Tefillin en de mitsva van het verlossen van de Eerstgeborenen worden bijvoorbeeld geclassificeerd als "zecher l'Jitzias Mitsrajim". Waarom zoveel mitsvot? Waarom al deze getuigenissen, decreten en verordeningen?

De waarheid is dat de vraag die de Wijze Zoon stelt in werkelijkheid de vraag is die Sefer HaChinuch aan zijn zoon stelt. In Mitsva 16 (over het verbod op het breken van een bot van het paasoffer) legt de auteur de reden voor deze mitsva uit : Op Seder- avond moeten we ons voelen als rijke mensen, koningen en prinses. Koningen en prinses breken geen botten als ze hun vlees eten. Dergelijk gedrag is typerend voor iemand die zelden vlees eet en het laatste beetje sap uit het gebroken bot wil zuigen. De Chinuch schrijft dat om te voelen en te demonstreren dat we vrije en rijke mannen zijn (de ervaring van "Chéroet"), de Tora ons opdraagt dergelijke praktijken na te volgen en de botten niet te breken op de Seder- avond.

Vervolgens schrijft de auteur in een fundamentele lering (aan zijn zoon): "Denk niet dat het aantal geboden met betrekking tot de uittocht buitensporig is en dat een of twee rituelen voldoende zouden zijn voor onze kinderen en kleinkinderen om de historische gebeurtenissen van de uittocht uit Egypte niet te vergeten. Een dergelijk idee (wat feitelijk de vraag is van de wijze zoon) is verkeerd. Mijn lieve zoon, luister hiernaar en het zal je basiskennis geven over de reden voor een groot deel van de Tora en veel van de mitsvot : DE MENS WORDT BEÏNVLOED DOOR ZIJN ACTIES (Adam nif'al k'fi pe-oelotav)."

De wereld zegt: 'Je bent wat je eet'. De Chinuch zegt: "Je bent wat je doet" en "De manier waarop je handelt, is de manier waarop je wordt."

De Chinuch geeft een beroemde gelijkenis over een persoon die een rechtvaardig individu was: vriendelijk, meelevend en goedgehartig. Om welke reden dan ook kwam hij in een beroep terecht waarin hij wreed moest zijn. In hedendaagse termen kunnen we ons iemand voorstellen die problemen kreeg met de maffia. Ze riepen hem in dienst en vertelden hem dat hij hun handhaver zou worden. "Jij gaat de knieën van mensen breken, of wij breken jouw knieën!"

Deze persoon begon als een geweldig medelevend persoon. Maar zoals het lot het wilde, moest hij jarenlang in zijn levensonderhoud voorzien door als handhaver voor de maffia op te treden, waarbij hij allerlei gewelddadige technieken gebruikte om geld in te zamelen voor zijn werkgevers. De Chinuch schrijft dat zo iemand uiteindelijk onvermijdelijk een wreed en hardvochtig karakter zal ontwikkelen. Je wordt wat je beoefent. Je bent wat je doet.

Aan de andere kant, zo schrijft hij, zal iemand die gemeen en wreed is, maar gedwongen wordt een beroep uit te oefenen waarin hij vriendelijk en gevend moet zijn, uiteindelijk een meelevend persoon worden. Dit, zegt hij, is waar mitsvot om draait. Het is niet genoeg dat we slechts één of twee dingen doen. Hoe meer je doet, hoe meer je wordt. Het fundamentele idee van het doen van mitsvot is om ons ten goede te veranderen! De Tora wil dat er een blijvende indruk op onze ziel ontstaat. Door het uitvoeren van mitsvot moeten we VERANDEREN. Er moet een indruk zijn. Deze blijvende indruk op onze ziel komt tot stand door keer op keer Goddelijke opgedragen handelingen, uit te voeren.

Daarom, als we de wijn drinken, leunen, vrije rijke mannen nabootsen, de botten niet breken en de rol spelen, zullen we worden als rijke mensen, koningen en prinses. Daarom eten we na de Afikoman geen dessert. We willen dat de smaak (van het Matza/Paasoffer) in onze mond blijft. We willen een blijvende indruk achterlaten op de mitsvot die we doen. Dit is wat wij de Wijze Zoon vertellen. Het verlangen om een blijvende indruk te maken is symbolisch voor waar mitsvot in het algemeen over gaan. Het doel van mitsvot is dat we andere, betere mensen worden. Dat doel bereiken we door te doen. Hoe meer we doen, hoe beter we worden. Dit is de reden voor de getuigenissen, decreten en verordeningen die Hasjem, onze G-d, heeft bevolen.

Niet slechts één is tegen ons in opstand gekomen

‘En dit is wat onze vaders en ons heeft gesteund. Want niet alleen is er één tegen ons opgestaan om ons te vernietigen, maar in elke generatie komen ze tegen ons in opstand, om ons te vernietigen. Maar de Heilige, gezegend is Hij, redt ons uit hun hand.’

Dit is geen nieuwe verklaring. Het was duidelijk toen de tekst van de Hagada werd samengesteld, en het is inmiddels zeker duidelijk dat er veel mensen zijn opgestaan om te proberen ons te vernietigen. Het is een enorm understatement om te zeggen dat “niet slechts één tegen ons in opstand is gekomen”! Wat vertelt ons de auteur van de Hagada dan?

Bovendien: hoe gaat het verhaal verder? ‘Ga en ontdek wat Lavan de Arameeër onze vader Jakob heeft aangedaan! Want Farao vaardigde alleen een bevel uit tegen de mannen, Lavan probeerde alles uit te roeien...’ Waarom is dit het bewijs voor de uitspraak: ‘Niet slechts één is tegen ons in opstand gekomen?’

Ik zag een interessante uitleg. De uitdrukking ‘Want niet slechts één is tegen ons opgestaan om ons te vernietigen’ betekent iets anders. Als we naar de wereld kijken en naar alle ideologieën die op het wereldtoneel zijn verschenen, zijn zoveel ideologieën begonnen met één persoon die een aanhang ontwikkelde. Van één persoon kreeg een idee houvast. Zo startte Maarten Luther een beweging (lutheranisme). Karl Marx had een idee (marxisme). Miljoenen en zelfs miljarden mensen volgden het idee van één man. Iemand komt met een idee; mensen gaan akkoord met het idee; zij propageren het idee, en het idee wordt wijdverspreid onder de mensen – maar het is ontstaan door één man met één idee.

Er bestaat een uitzondering op deze regel en dat is antisemitisme. Antisemitisme is een beweging waarbij verschillende mensen door de eeuwen heen verschillende redenen hebben gehad waarom ze Joden haten. De redenen zijn echter zelden dezelfde reden. “Want niet één persoon stond alleen tegen ons op om ons te vernietigen.” Er is iets anders aan antisemitisme: het was niet slechts het idee van één persoon. Persoon A had één idee waarom hij antisemitisch was; Persoon B had een ander idee waarom hij antisemitisch was, enzovoort. Eén persoon zei dat het racistisch was; een andere persoon zei omdat ze onze neuzen niet leuk vinden; sommige mensen zeiden dat ze de manier waarop wij handelen niet leuk vinden. Ze komen samen op hetzelfde punt van haat, maar ze beginnen met een verscheidenheid aan, vaak tegenstrijdige redenen en ideeën voor hun haat.

Wat zegt dat? Niet slechts één stond tegen ons op. Antisemitisme in zijn verschillende vormen is door zoveel mensen gepromoot. Iedereen heeft echter een nieuwe klacht, ontdekt een nieuwe fout en komt met een nieuw idee waarom ze ons moeten haten. Het komt er echter op neer dat ze ons allemaal haten.

Kom en luister – want Farao volgde Lavan. Als hij alleen maar in de voetsporen van Lavan zou treden, zou hij alles moeten ontwortelen – alle Joden moeten verwijderen – precies zoals Lavan probeerde te doen. Maar nee! Farao had een nieuwe vorm van antisemitisme: dood alleen de mannen. Dit was iets nieuws.

Zo is het door de generaties heen gegaan. Het ‘wonder’ van het antisemitisme is een van de grootste bewijzen van het bestaan van de Almachtige. De meeste ‘ismen’ komen en gaan, of het

nu humanisme, socialisme of communisme is. Maar er is één 'isme' dat al sinds mensenheugenis bij ons aanwezig is: antisemitisme.

Het begon met Lavan, duizenden jaren geleden. Het ging verder met Farao en vervolgens met andere vijanden. Het ging verder met Nevukadnezar, de Grieken en de Romeinen. Het ging door met de moslims, de Spanjaarden en de katholieken. Het ging door met Chmelnitski en de Oekraïners en met de nazi's. Dit gebeurt al duizenden en duizenden jaren.

Wat zegt dat jou? Het vertelt je dat het niet onze neuzen zijn en dat het niet onze gezichten zijn en dat het niet dit en niet dat is. Het is niet omdat we de wereld beheersen of omdat we de wereld niet beheersen, of omdat we te arm of te rijk zijn. Het is omdat onze vijanden op een bepaald niveau begrijpen dat wij de natie zijn die door G-d is aangewezen en hier in deze wereld is geplaatst om Zijn Woord te verspreiden. Dat feit is wat ze niet kunnen verdragen. Daarom haten ze ons.

Het komt in verschillende vormen. Het komt om verschillende redenen. "Niet alleen om één reden zijn ze tegen ons in opstand gekomen." Het wonder is dat in elk geval en in elke generatie "G-d ons uit hun handen redt."

Hier zijn we , in 2024, waar zoveel miljoenen mensen dachten dat "als we een staat hebben" dat het antisemitisme zal genezen. Ze dachten: 'als we ons gedragen zoals iedereen', zal dat het antisemitisme genezen. Wij willen normaal zijn, net als iedereen.

Honderdduizende mensen werden in Darfoer, Syrië, Jemen, Oekraïne en elders in de wereld afgeslacht zonder veel internationale reactie, maar de Verenigde Naties gaan tekeer als een Israëliische bulldozer per ongeluk een vrouw overrijdt. Wat zegt dat?

Niet slechts één is tegen ons in opstand gekomen om ons te vernietigen. Alleen G-d en niets anders redt ons uit hun handen. Niet de staat, niet normalisatie, niet assimilatie. Alleen G-d redt ons uit hun handen, in elke generatie. (R. Jissachar Frand)

Tevreden ... wij zingen

Wie kent er één? Ik ken er één... (Zoals gezongen aan het einde van de Pesach Seder)

Een geitje - dat mijn vader kocht voor twee Zoezim... (Zoals gezongen aan het einde van de Pesach Seder)

Er is een grote prijs voor degenen die tot het einde blijven, het einde van de Pesach Seder . De Seder eindigt met een levendige versie van twee liedjes, één over de nummers 1 tot en met 13 en de andere over een geit en een reeks ongelukken die op de een of andere manier goed eindigen, en we weten allemaal dat alles goed eindigt. Waarom is dat de beste manier om de Pesach Seder af te sluiten ?

Mijn jongste dochter, die lesgeeft op het seminarie in Israël, belde me opgewonden en vertelde een paar verbazingwekkende ideeën over Pesach . Een van de vele dingen die ze vertelde ging over de betekenis van de gebroken Matsa, degene die we aan het begin van de Seder in tweeën breken . Het kleinere deel blijft het gespreksonderwerp van de avond, terwijl het grotere deel tot het einde verborgen blijft, wanneer het als dessert wordt gegeten. Wat is de bedoeling hiervan? Ze legde uit dat het grotere stuk de 'toekomstige wereld' vertegenwoordigt en het kleinere de wereld die we momenteel ervaren. We worden eraan herinnerd dat het beste nog moet komen. Pas in de toekomst zal alles begrepen worden.

Dit kan visueel worden aangetoond door de Matsa zelf. Bepaalde dingen over ons leven zijn in duidelijke volgorde, zoals weergegeven door de uiterlijke vorm van de ronde Matsa . Het is geen vergissing dat de gebeurtenis van de avond Seder heet, wat orde betekent. Misschien is het doel van de Pesach- avond om het idee te internaliseren dat alles B'Seder-in orde is.

De grillige rand van de verdeelde Matsa vertegenwoordigt de moeilijke en verwarrende aspecten van ons leven die volgens ons geen rijm en rede bevatten. Ook al ervaren we ze nu niet als gemakkelijk te begrijpen, uiteindelijk zal alles logisch zijn. Wanneer deze twee stukken herenigd worden, worden alle ongelijke scheuren en spleten – de ups en downs – perfect op elkaar afgestemd en verklaard door de verborgen informatie die uiteindelijk in de toekomst komt. Een ander geweldig thema en misschien wel het belangrijkste doel van de avond is het erkennen van de schatplichtigheid die we aan HASHEM hebben voor al de vele historische en persoonlijke vriendelijkheden. Wanneer de rekening wordt opgeteld, zijn we eeuwig dankbaar en voor altijd in de schulden en gelukkig verpand aan HASHEM . We worden nog meer Zijn dankbare dienaren en zijn grootste fans, om zo te zeggen.

Als iemand enthousiast is over iets of iemand in zijn leven, als hij of zij een fan is, dan herinnert alles hem aan een bepaald aspect ervan. Zelfs ogenschijnlijk willekeurige getallen worden met die kwestie in verband gebracht. Vraag een Yankee-honkbalfan waar hij van houdt als hij het getal 3 noemt, en hij zal het je zonder aarzeling vertellen, Babe Ruth. Vraag naar 714 en zij zullen u vertellen dat dit het aantal homeruns in het reguliere seizoen is dat hij sloeg. Zeg 5 en Joe DiMaggio zal in je opkomen en 56 zal zijn opeenvolgende game hitting streak aangeven, een record dat waarschijnlijk nooit zal worden verbroken.

Wanneer HASHEM en de Tora het middelpunt van ons leven zijn, worden andere getallen bewust en onbewust met elkaar geassocieerd. Zeg 613 en het aantal mitsvot wordt onmiddellijk in je hoofd geregistreerd. 26 is de numerieke waarde van HASHEM's naam. Na een Sjabbat in het Toracentrum van Lakewood te hebben doorgebracht, reed ik zaterdagavond naar huis . Ik stopte eerst om wat New Jersey-benzine te halen en toen de begeleider naar het raam kwam, vroeg ik hem om benzine ter waarde van 39 dollar. Hij keek mij nieuwsgierig aan: "39 en geen 40?!". Ik beloofde hem dat ik, nadat hij klaar was met het tanken van benzine, hem een voor de hand liggend en veel voorkomend fenomeen zou uitleggen. Toen hij terugkwam bij het raam om mij een bonnetje te geven, vroeg ik hem of hij zich ooit had afgevraagd waarom jongens die zich net als ik kleden nooit op vrijdagavond en zaterdag overdag naar zijn tankstation komen. Het antwoord is 39! Er zijn 39 algemene activiteiten die we niet doen op Sjabbat en autorijden valt daar ook onder. Waarom ik ervoor kies om er 39 dollar in te stoppen, is om mij zelfs op doordeweekse dagen aan Sjabbat te herinneren.

Helemaal aan het einde van de Pesach Seder , wanneer we zo dronken zijn, niet alleen van vier koppen wijn, maar ook van de vriendelijkheid van HASHEM , en nadat we de Afikoman hebben genuttigd – het dessert Matsa, zetten we een gigantische stap richting onze uiteindelijke bestemming: Jeruzalem. Nu herinnert elk getal ons aan HASHEM en Zijn Tora en onze toewijding aan Hem. Het verhaal van de geit die Abba kocht en die door de kat werd opgegeten, eindigt gelukkig met HASHEM die de dag redt. Uiteindelijk komt het allemaal goed! HaKol B'Seder! We hebben dat einde met succes voorgesteld en ervaren en tevreden zingen we. (R. Label Lam)

Korban Pesach

We lezen in de Mechilta dat Rabbi Matia ben Charash leerde dat toen de tijd aanbrak voor G-d om Zijn belofte aan Avraham Avinu te vervullen , de Bné Jisrael geen mitsvot hadden om hun verlossing te rechtvaardigen. G-d gaf hen vervolgens de mitsvot van Brit Mila en Korban Pesach . Hoe moeten we dan de woorden van Rabbi Elazar Hakappar begrijpen, dat het dankzij de verdienste van de vier mitsvot was dat ze verlost waren? Ze hadden tenslotte

vier mitsvot waarop de wereld stond. Er bestond geen verdenking dat zij zich schuldig hadden gemaakt aan seksuele immoraliteit en loshan hara, en zij veranderden hun naam en taal niet. We zouden kunnen zeggen, vermits deze vier ,negatieve mitsvot zijn en dat er geen beloning bestaat voor negatieve mitsvot, zoals de Maharal leert. Dat zou de verklaring van Rabbi Matai kunnen verklaren.

In Kiddushin (39a) hebben we echter geleerd, dat er een beloning is voor iemand die in staat is de verleiding te overwinnen om een avera (zonde) te doen. Daarom had Israël in Egypte, waar ze voortdurend geconfronteerd werden met de mogelijkheid om te zondigen, maar dat niet deden, toch zeker niet de twee extra mitsvot nodig ?

De vier negatieve mitsvot die ze al naleefden doordat ze ze konden weerstaan, hadden betrekking op seksuele immoraliteit, moord, afgoderij en onnodige haat. Omdat de Eerste Tempel werd verwoest vanwege de eerste drie en de Tweede Tempel vanwege loshon hara en onnodige haat, zien we dat lasjon hara gelijk is aan de andere drie samen. Ze zijn echter alle drie strafbaar met karet of met de doodstraf van de bet din, terwijl dat voor onnodige haat niet het geval is; het is slechts een overtreding van de negatieve mitsva van: 'Gij zult uw broeder niet in uw hart haten' (Vayikrah, 19:17). Hoe kan het dan als gelijk aan de andere drie worden beschouwd? De gelijkheid ervan ligt in het feit, dat onnodige haat, in al zijn verschillende vormen, feitelijk de oorzaak is van de andere drie, terwijl hij er feitelijk geen deel van uitmaakt. Een persoon kan, door zijn inspanningen, dit voorkomen en teshoeva doen voor lasjon hara en onnodige haat voordat hij de andere zonden begaat. Dat is de reden waarom er geen karet- of mitat-Bet-din bestaat. Israël was in Egypte in staat alle machten te overwinnen die hen probeerden deze vier zonden te laten begaan.

Bovendien komen de vier negatieven die ze vermeden hebben overeen met de perversie van lichaam, geest en nefesh, terwijl die van lasjon hara en sinat chinam overeenkomen met de Tzelem Elokim die de andere drie samen zouden moeten binden. Omdat lasjon hara de desintegratie van de samenleving en van sociale banden veroorzaakt, verzwakt het de verenigende kracht van de Tzelem Elokim. Seksuele immoraliteit perverteert het lichaam; dat ze hun naam niet veranderden, verhinderde de perversie van hun geest; omdat de naam van iets de essentie ervan is en de essentie van de mens zijn geest is. Dat ze hun taal niet veranderden, verhinderde de perversie van de nefesj; de Targoem vertaalt 'En de mens werd een levende nefesh' als, sprekende geest. Door zich van deze vier dingen afzijdig te houden, behield Israël de zuiverheid van lichaam, geest en nefesj, geïntegreerd door de Tzelem Elokim.

Het weghouden van deze zonden was echter niet voldoende, omdat er nog steeds de keuze bleef om daadwerkelijk te zondigen, zoals we zien in de uitspraak van de Avné Nezer met betrekking tot de Metsora. Nadat de tekenen van de Metsora waren verdwenen, was er nog steeds een offer nodig om de tsjoeva compleet te maken. Wat dus van Israël in Egypte verwacht werd , was bovendien de volledige uitroeiing van de zonde. Daarvoor hadden ze de Mila en de Korban Pesach nodig .

De Brit Mila heeft drie mitsvot : de eigenlijke mila, de pri-a en de hatafat-dam. De eigenlijke mila brengt voltooiing aan het lichaam, zoals de Midrasj zegt: 'Als een vijg rijpt, is het enige afval het stengeltje dat hem met de boom verbindt, net zoals de wond van de brit het enige is dat overblijft.' De pri-a brengt de voltooiing van de geest teweeg, aangezien het woord 'ontdekken' betekent: op dezelfde manier als de geest het onbekende blootlegt. De hatafat-dam is de voltooiing van de nefesj, 'Want het bloed is de nefesj'.

De Korban Pesach verenigt , net als de Tzelem Elokim, nefesj, lichaam en geest. Dat is de reden waarom de mitsva van Pesach wordt vervuld door voor elke familie een lam te nemen, en het is alsof heel Israël deze vervulde met één lam. Alle commentatoren zagen in het feit dat het lam geheel intact moest zijn – het hoofd, het lichaam en de voeten intact – een teken van de eenheid van heel Israël.

Samen met het vermijden van de zonde, zoals blijkt uit de vier verdiensten die Israël had, hebben ze nu twee mitsvot , om hun verwerping van de zonden te voltooien. (Sjem Misjmuel)

De wekelijkse halacha : Sefirat Ha-omer

VRAAG: Als iemand vergat één dag van de Sefirat ha-Omer te tellen, mag hij dan doorgaan met tellen?

DISCUSSIE: Er is een groot geschil onder vroegere poskim over de vraag of het vergeten om één dag te tellen al dan niet de hele telling ongeldig maakt. Sommigen zijn van mening dat het Tora-gebod om "zeven volledige weken" te tellen, de hele telling tot één geheel maakt, één lange mitsva . Als u één dag vergeet te tellen, wordt de hele reeks vernietigd en is verder tellen niet meer mogelijk. De meeste andere poskim zijn echter van mening dat elke dag als een afzonderlijke mitsva beschouwd wordt . Het verzuim van één [of meerdere] dagen heeft dus geen invloed op het tellen van de andere dagen.

De Sjoelchan Aroech(1) oordeelt, net als de mening van de meerderheid, dat het tellen van de ene dag geen verband houdt met de andere dagen. Men moet daarom doorgaan met het tellen van de sefira, zelfs als er een dag [of meerdere dagen] werd overgeslagen. De zegen over de sefira-telling mag echter niet worden uitgesproken, uit eerbied voor degenen die van mening zijn dat het weglaten van een dag de hele mitsva ongeldig maakt . De Misjna Broera beveelt aan ,dat in zo'n geval men beter de zegen van de chazan of van iemand anders hoort, zodat hij de mitsva op de juiste manier kan vervullen, door Amen (met kavana) te antwoorden.

Als iemand niet zeker weet of hij de telling van de vorige dag heeft gemist, mag hij de resterende dagen met een zegen tellen (2).

Iemand die 's nachts vergat te tellen, moet de volgende dag zonder beracha tellen. Hij mag dan op de volgende avonden verder met een beracha tellen.

Iemand die vergat te tellen op een donderdagavond, maar eraan dacht dit op vrijdagmiddag na de kabbalat Sjabbat en Maariv te doen (maar vóór zonsondergang), mag met een zegen op de volgende dagen verder tellen (3).

Er is een meningsverschil tussen de hedendaagse poskim (4) over iemand die de ene avond vergat te tellen, maar eraan dacht de volgende dag na zonsondergang maar vóór het vallen van de nacht te tellen (de tijdsperiode die bekend staat als beén ha-sjemasjot). Sommigen laten hem op de volgende dagen rekenen met een zegen, terwijl anderen dat niet doen. Een problematisch geval als dit moet ter beslissing aan een rav worden voorgelegd (5).

VOETNOTEN:

1 OC 489:8.

2 OC 489: 8, Misjna Broera en Bie-oer Halacha .

3 Sha'aré Tesjoeva 489:4; Igros Moshe OC 4:99-3.

4 Zie Sha'aré Teshoeva, ibid.; Birké Josef 489:17; Sho'el oe'Méshiv 4:3-127.

5 Zie Kaf ha-Chayim 489:83 die bepaalt dat er geen zegen mag worden uitgesproken, terwijl Jabia Omer 4:43 bepaalt dat er wel een zegen mag worden uitgesproken. Zeker, iemand die eraan dacht om binnen 9 minuten na zonsondergang te tellen, mag met een zegen op de volgende dagen rekenen; zie Igros Moshe OC 4:62.

Vrolijke Pesach

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

(en je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden(משלי ה:טז) ויפוצו מעינותיך חוצה)